

Aan de gemeenteraad

Onderwerp	Afdoening motie ‘Toepassing isolatiemanifest’ en ontwikkelingen energiearmoede en energiebesparing
Uw kenmerk	
Ons kenmerk	2023-117252
Dienst	Fysiek Domein
Sector	Duurzame Omgevingskwaliteit
Contact	14058, Dorinda van der Veen
Bijlagen	
Datum	03 juli 2023

Geachte leden van de gemeenteraad,

De verduurzaming van de woningvoorraad en het daaraan gerelateerde thema energiearmoede is de afgelopen tijd in een stroomversnelling gekomen, mede vanwege de hoge energieprijzen. In november 2022 hebben we u eerder geïnformeerd over onze aanpak op het gebied van energiearmoede. Het Rijk heeft het afgelopen jaar de inzet op dit thema verhoogd en versneld. Dit heeft geleid tot verschillende regelingen en specifieke uitkeringen waar we als gemeente voor in aanmerking komen. Het gaat hier om regelingen met verschillende voorwaarden. In deze brief informeren we uw raad over de wijze waarop wij deze middelen inzetten.

Uitgangspunt

Onze aandacht gaat in de eerste plaats uit naar de energiebesparing en de aanpak van slecht geïsoleerde woningen. We richten ons daarbij op het ontzorgen van de kwetsbare huishoudens die verkeren in energiearmoede. Met passend advies en proactieve hulp, gericht op het zetten van de realistische eerste stappen in het isoleren van de woning. De energicoaches spelen hierbij een belangrijke rol. Daarnaast worden de meer zelfredzame huishoudens niet vergeten. Ook zij krijgen een passend aanbod en passende ondersteuning.

Naast de persoonlijke aanpak gericht op bewustwording en gedrag in combinatie met kleine energiebesparende maatregelen willen we ook grotere isolatiemaatregelen realiseren bij deze doelgroep. Zo ontstaat er een structurele verbetering in de energetische kwaliteit van hun woning dalen de energielasten, en zetten zij een eerste stap naar een aardgasvrije woning.

We zijn gehouden aan de voorwaarden van de diverse Rijksregelingen en moeten die doorvertalen naar een aantal verschillende regelingen. Dit geeft aan de ‘achterkant’ de nodige complexiteit bij het opstellen van de regelingen. Omdat we de behoefte van onze inwoners centraal willen zetten laten we de regelingen zoveel mogelijk op elkaar aansluiten en bundelen we deze waar mogelijk. Zowel in de aanpak, als in de communicatie naar onze inwoners.

Motie Isolatiemanifest

Uw raad heeft op 9 november 2022 de motie toepassing Isolatiemanifest aangenomen. Hierin verzoekt u het college om de aanbevelingen uit het isolatiemanifest tot uitvoering te brengen. Omdat isoleren invulling geeft aan het doel om energie te besparen, leest u in deze brief ook hoe er uitvoering wordt gegeven aan deze motie (en daarmee het isolatiemanifest).

Leeswijzer

In deze brief behandelen we achtereenvolgens de volgende onderwerpen:

- 1) De stand van zaken omtrent de aanpak energiearmoede en de bijbehorende subsidieregelingen die we in dit kader hebben vastgesteld.
- 2) De aanvraag die we hebben ingediend in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma (NIP).
- 3) Een korte toelichting op het project Verduurzaming Leeuwarden-Oost (VLO). Via een separate brief wordt u nader geïnformeerd over het experiment dat onlangs van start is gegaan.
- 4) Een overzicht van de samenhang en verschillen tussen de subsidieregeling woningmaatregelen energiearmoede, de subsidieregeling vanuit de Lokale aanpak van het NIP en die van het experiment Verduurzaming Leeuwarden Oost (VLO).
- 5) De aansluiting van onze isolatie-aanpak bij de aanbevelingen van de Motie toepassing Isolatiemanifest.
- 6) De middelen die we hebben gekregen vanuit het Interreg North West Europe programma voor de aanpak energiearmoede.
- 7) De vooraankondiging met betrekking tot de extra middelen vanuit het Rijk onder de naam Energiefixers.

Aanpak energiearmoede

Voor de bestrijding van energiearmoede is in 2022 reeds circa € 3,4 miljoen beschikbaar gesteld voor Leeuwarden vanuit een specifieke uitkering van het Rijk (hierna 'SpUk energiearmoede'). De middelen zijn bedoeld om de huishoudens met energiearmoede een stap verder te brengen met energiebesparing en het verduurzamen van hun woning. In het 'Geactualiseerde plan van aanpak energiearmoede 2022' beschrijven we hoe we in 2023 en 2024 de rijksmiddelen voor de aanpak van energiearmoede in de gemeente Leeuwarden inzetten. Dit doen we onder andere door het intensiveren van de energiecoach-aanpak en het open stellen van drie subsidieregelingen. Met de informerende brief van 29 november 2022 hebben wij u hierover geïnformeerd.

Ondertussen zijn wij van start gegaan met de uitvoering. Onderdelen die al liepen, zoals de energiecoaching, zijn succesvol voortgezet. Vooruitlopend op de uitvoering van de nieuwe regelingen zijn we daarnaast alvast begonnen met het uitvoeren van pilots. Zo hebben we pilots uitgevoerd, en afgerond, voor de regelingen fixteams, witgoedwissel en woningmaatregelen. We zijn begonnen met experimenteren, omdat we onze aanpak zoveel mogelijk willen richten op de kwetsbare en niet zelfredzame huishoudens met energiearmoede. Door middel van de pilots kunnen we testen wat goed en minder goed werkt; zo sluit de aanpak zoveel mogelijk aan bij de doelgroep die onze hulp het hardst nodig heeft.

Subsidieregeling fixteams

Na een succesvolle pilot-periode met drie initiatieven (vanuit een sportvereniging, kerkgemeenschap en wijkbedrijf) is de regeling fixteams vastgesteld op 4 april 2023. Een fixteam is een door een stichting, coöperatie, vereniging of kerkgenootschap opgezet team van vrijwilligers. Zij treffen kleine energiebesparende maatregelen in woningen van huishoudens met energiearmoede, meestal in hun eigen wijk of buurt. Hiervoor krijgen zij per huishouden een vergoeding van € 50 en optioneel € 60 per huishouden voor materiaalkosten. Op dit moment zijn wij volop bezig met de uitvoering en communicatie van deze regeling.

Subsidieregeling witgoedwissel

Met deze subsidie kunnen huishoudens met energiearmoede hun oude koelkast met een hoog energiegebruik vervangen door een nieuwe koelkast met een lager energiegebruik. Voorwaarde is dat het huishouden witgoedapparatuur heeft van 10 jaar of ouder of met energielabel B, C of D volgens oude energielabelsysteem. Dit oude apparaat moeten ze inruilen als ze het nieuwe apparaat krijgen. De nieuwe apparaten hebben de zuinigst mogelijke labels. De voorwaarden zijn mede bepaald door de pilot die wij hebben uitgevoerd met 45 huishoudens en drie lokale leveranciers. De subsidieregeling zal te zijner tijd te vinden zijn op overheid.nl.

We willen de regeling vooral richten op de mensen die dit het hardst nodig hebben. Daarom is de regeling opengesteld voor Leeuwarders die de eenmalige energietoeslag Leeuwarden 2022, de eenmalige energietoeslag Leeuwarden 2022 voor studenten, de tegemoetkoming energiekosten Leeuwarden 2022 voor inkomens hoger dan 125% bijstandsnorm of een vergelijkbare energietoeslag van de gemeente Leeuwarden hebben ontvangen. De doelgroep woont daarnaast in een woning met energielabel C tot en met G, of in een woning met een vergelijkbare energetische staat, waarbij slechte isolatie aanwezig is in minimaal twee bouwdelen.

De regeling wordt vooral via energiecoaches, schuldhulpverleners, vroegsignalering, Humanitas et cetera bekend gemaakt. Ook kunnen we daarmee beter borgen dat aan de voorwaarden wordt voldaan. Bij onvoldoende bereik kan op een later moment de regeling alsnog breder worden gecommuniceerd.

Voor de witgoedwissel is een inkoopprocedure noodzakelijk. Vanwege de doorlooptijd van deze procedure zal de subsidieregeling aan te vragen zijn vanaf medio september.

Subsidieregeling energiebesparende woningmaatregelen

Een belangrijk onderdeel van onze energiearmoede-aanpak is een subsidieregeling woningmaatregelen voor woningeigenaren. De subsidieregeling zal te zijner tijd te vinden zijn op overheid.nl. Voor deze eigenaren willen we een aanbod creëren dat hen helpt om de eerste stappen naar verduurzaming te maken. Het nemen van grotere isolatiemaatregelen is nodig om tot een structurele verlaging van het energieverbruik te komen en het wooncomfort te verhogen. We begeleiden een groot deel van deze eigenaar-bewoners bij dit proces; het gaat daarbij om maatwerk. Zelfredzamere inwoners kunnen tevens

zelf de subsidie aanvragen, waarbij de mogelijkheid tot het vergoeden van een Doe het Zelf aanpak bestaat.

In de pilot kregen bewoners van koopwoningen met lage energielabels een aanbod om hun woning te verduurzamen. Dit heeft inzicht opgeleverd in wat goed en minder goed werkt en heeft mede de voorwaarden en communicatiestrategie bepaald. We zijn nu beter in staat met een passend aanbod te komen. De aanpak is arbeidsintensief gebleken, en van de huishoudens die mee deden aan de pilot is ongeveer de helft afgefallen vanwege verschillende omstandigheden. We hebben daarom besloten de regeling ook open te zetten voor Doe het Zelfers.

De voorwaarden van de regeling sluiten aan bij de regeling vanuit de Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie 2023 die we hieronder beschrijven. Door de criteria zoveel mogelijk gelijk te trekken kunnen we subsidies op een slimme manier stapelen en maken we de regeling toegankelijker voor onze inwoners. Ook is deze subsidie beschikbaar voor de huishoudens die mee doen met het experiment Verduurzaming Leeuwarden-Oost, als zij voldoen aan de voorwaarden.

Nationaal Isolatieprogramma de Lokale Aanpak 2023

Het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) is de langjarige, programmatische aanpak van slecht geïsoleerde woningen van de Rijksoverheid. Deze aanpak is in lijn met het 'Manifest nationaal isolatieprogramma' en streeft ernaar dat alle betrokken partijen, woningeigenaren, VvE's, verhuurders, huurders, Rijk, gemeenten, ngo's en marktpartijen, in nauwe samenwerking in 2030 alle slecht geïsoleerde woningen hebben verbeterd. Het programma biedt langs vier actielijnen langjarige middelen om woningen te isoleren, dit varieert van koopwoningen via een lokale aanpak tot het isoleren van huurwoningen. De lokale aanpak is gericht op koopwoningen die slecht geïsoleerd zijn (label D, E, F en G) en beoogt kostenreducties en opschaling te bewerkstelligen.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 1 maart 2023 de regeling Lokale Aanpak Isolatie (hierna 'SpUk Lokale Aanpak Isolatie 2023') opengesteld. Dit is een regeling aan te vragen door gemeenten om lokaal invulling te geven aan het NIP. Er volgen na deze eerste tranche nog twee tranches in 2024 en 2025. De regeling loopt t/m 31 oktober 2023. Wij kiezen ervoor om voor 2023 een aanvraag te doen voor € 1.431.826,- (981 woningen). Met deze middelen willen we voor het stookseizoen van 2023 aan de slag met de uitvoering.

Wij kiezen er voor om met de SpUk Lokale Aanpak Isolatie 2023 een gemeentebrede subsidieregeling op te zetten. De regeling sluit zoveel mogelijk aan bij de subsidieregeling woningmaatregelen die voortkomt uit de SpUk energiearmoede (hierboven beschreven). In de communicatie richting inwoners houden we hier rekening mee. Waar nodig, en mogelijk, stapelen wij de beschikbare subsidies om kwetsbare huishoudens nog beter te ondersteunen en de regelingen toegankelijker te maken voor onze inwoners.

Verduurzaming Leeuwarden-Oost

Het project verduurzaming Leeuwarden-Oost is gestart om in een periode van 10 jaar 1610 woningen van particuliere eigenaren in Leeuwarden Oost te

verduurzamen met drie labelstappen of naar minimaal label B. Het project draagt bij aan de bestrijding van energiearmoede. De focus ligt op kwetsbare huishoudens in woningen met een lage WOZ-waarde. Eigenaren ontvangen voor de maatregelen in hun huis een bijdrage van 80% subsidie.

Met het vaststellen van een subsidieregeling door het college is formeel een start gemaakt met het experiment. Via een separate brief wordt u hierover nader geïnformeerd.

Samenhang en verschillen tussen de regelingen

De belangrijkste verschillen tussen de subsidieregeling woningmaatregelen energiearmoede, die vanuit de Lokale Aanpak 2023 van het NIP en die van Verduurzaming Leeuwarden-Oost staan in tabel 1.

Tabel 1: Samenhang en verschillen van de verschillende regelingen

	Verduurzaming Leeuwarden-Oost (experiment)	Energiebesparende woningmaatregelen	Lokale aanpak 2023 Nationaal Isolatieprogramma (subsidieregeling nog op te stellen)
Maximaal subsidiebedrag	€ 15.000 of € 12.000. Afhankelijk van persoonlijke situatie van aanvrager. Achteraf subsidie lager vaststellen indien andere subsidies zijn ontvangen of eigen spaargeld aanwezig is.	€ 2.500. Geen eisen rond andere subsidies of spaargeld.	€ 1.460. Geen eisen rond andere subsidies of spaargeld.
Maximale WOZ-waarde	€ 160.000	€ 268.000	€ 268.000
Energie label	C t/m G	D t/m G	D t/m G
Inkomenstoets	Nee	Ja (verzamelinkomen huishouden is maximaal € 48.625 bruto)	Nee
Gesubsidieerde maatregelen	Isolatiemaatregelen. Ook schimmelproblematiek en spouwmuurisolatie.	Isolatiemaatregelen. Ook (hele) oude CV ketel. Geen spouwmuur- en dakisolatie van buitenaf.	Alleen isolatiemaatregelen. Geen spouwmuur- en dakisolatie van buitenaf.
Subsidie voor zelfklusser	Nee	Ja	Ja
Uitbetaling	Alleen aan aannemer	Aan burger, op verzoek aan aannemer ook mogelijk	Aan burger, op verzoek aan aannemer ook mogelijk

Motie Toepassing Isolatiemanifest

Uw raad heeft op 9 november 2022 de motie toepassing Isolatiemanifest aangenomen. Uw motie verzocht om het uitvoeren van de aanbevelingen uit het isolatiemanifest. Dit manifest is opgesteld door een brede alliantie van politieke partijen en diverse maatschappelijke consumenten-, milieu-, energie- en bouworganisaties en bevat twaalf aanbevelingen om sneller, slimmer en socialer woningen te isoleren.

De aanpak van het Nationaal Isolatieprogramma is vormgegeven in lijn met het isolatiemanifest. De concrete aanbevelingen uit het isolatiemanifest bieden dan ook de basis voor de aanpak van de SpUk Lokale Aanpak Isolatie 2023. Hieronder gaan we per aanbeveling in op de aansluiting bij onze aanpak (schuingedrukt).

1. Sneller: verdrievoudig het isolatietempo. Het manifest raadt aan om met voorrang de slechtst geïsoleerde woningen aan te pakken. *Met de hierboven genoemde regeling en aanpak focussen wij op de slechtst geïsoleerde woningen en mensen die het meest ondersteund moeten worden.*
2. Slimmer: bundelen van vraag en aanbod. *Door de focus op slecht geïsoleerde woningen kunnen we woningen makkelijker (regionaal) bundelen en kan isolatie efficiënter en goedkoper. Daarnaast werken we samen met lokale energie-initiatieven. Ook willen we schaalvoordelen creëren door (regionale) vraagbundeling met de tool Marktplaats Woningverduurzaming. Met deze tool doen we inwoners van huis tot huis een aanbod op maat.*
3. Socialer: extra ondersteuning voor lage inkomens. *We hebben in onze aanpak veel aandacht voor de huishoudens met energiearmoede waarin we gerichte ondersteuning bieden.*
4. Benut de kracht van de lokale gemeenschap en werk zo aan enthousiasme en draagvlak. *Wij zetten met onze aanpak in op lokale betrokkenheid in de buurt en via lokale isolatieteams die de kracht benutten van lokale eigenschappen. We richten ons op de gebieden waar energie-initiatieven aanwezig zijn zoals energiecoöperaties en fixteams.*
5. Lokale isolatieteams bieden maatwerk. *Wij werken met lokale fixteams en bieden waar nodig maatwerkadvies voor de doelgroep.*
6. Voor vakkundige isolatie zijn vakmensen nodig. *In het traject van Leeuwarden Oost kijken wij of mensen opgeleid kunnen worden tot isolatie-expert bij de bedrijven die daar actief worden op verduurzaming.*
7. Pak isolatie niet geïsoleerd aan. *We houden rekening met de aardgasvrije wijken en het aardgasvrij-gereed maken van de woningen in tussenstappen. We sluiten ook zoveel mogelijk aan bij bestaande plannen en natuurlijke momenten.*
8. Gezond en milieuvriendelijk isoleren. *Bewoners krijgen advies gericht op isolatie en ventilatie.*
9. Haal welstand uit de nee-stand. *We gaan door middel van een pilot in de aanvraag van 2023 een specifieke aanpak voor het verduurzamen van monumenten en beschermde stadsgezichten ontwikkelen.*
10. Maak subsidies en financiering eenvoudig en aantrekkelijker. *Het aanbieden van de subsidieregelingen maakt het financieel gemakkelijker om de woning te verduurzamen. We hebben de regelingen zoveel mogelijk op elkaar aangesloten om stapeling mogelijk te maken.*

Punt 11 en 12 hebben betrekking op de landelijke aanpak en zijn daarom weggelaten in deze brief.

Met alle regelingen en acties uit deze brief geven we invulling aan de voorgelegde motie. Daarom zien wij deze als afgehandeld.

Interreg project aanpak energiearmoede (SCEPA)

De gemeente Leeuwarden heeft in samenwerking met een internationaal consortium een subsidieaanvraag bij het Interreg North West Europe programma ingediend voor het project SCEPA (Scaling up the Energy Poverty Approach - aanpak energiearmoede). Op 23 maart 2023 werd bekend dat deze aanvraag is gehonoreerd.

SCEPA bestaat uit acht partners uit Noordwest Europa en richt zich op het verzamelen en opschalen van bestaande methodieken om energiearmoede aan te pakken. We zullen dit project gebruiken om onze bestaande inzet te versterken (zie voorgaande kopjes). Binnen SCEPA heeft de gemeente Leeuwarden de volgende doelstellingen:

- In samenwerking met de andere (kennis)partners een toolbox rondom energiearmoede te ontwikkelen, met daarin verschillende maatregelen en de omstandigheden/context waarin zij effectief zijn;
- Samen met de kennispartners een lokaal SCEPA-plan voor Leeuwarden op te stellen;
- De activiteiten van de huidige aanpak energiearmoede op te schalen;
- Inspiratie op te halen voor communicatiemaatregelen waarmee de energiecoaches een groter bereik hebben en deze eventueel te implementeren.

Het betreft een Interreg North West Europe subsidie van € 493.000,-, dit is 60% van de projectkosten. De overige gemeentelijke cofinanciering wordt gedekt uit reeds beschikbaar gestelde middelen. Het project zal voor de zomer starten en 4 jaar duren. In het voorjaar van 2027 wordt SCEPA afgerond.

Voorpublicatie nieuwe energiearmoede middelen van het Rijk

Het kabinet heeft op 17 maart 2023 middelen beschikbaar gesteld voor extra inzet van energiefixers. Onder voorbehoud van het akkoord van de Tweede Kamer is deze verdeling van middelen alvast bekend gemaakt zodat gemeenten zich kunnen gaan voorbereiden.

Voor de opschaling van energiefixteams worden in 2023 extra middelen beschikbaar gesteld aan gemeenten. Deze bedragen komen bovenop de middelen die in 2021 en 2022 al beschikbaar zijn gesteld. De voorwaarden blijven hetzelfde en de looptijd wordt verlengd naar 2025. In het voorstel van de verdeling gaat het voor gemeente Leeuwarden om € 1.454.925 voor de aanpak energiearmoede en € 1.183.145 voor het gebied Leeuwarden-Oost. Wanneer de Tweede Kamer instemt met het voorstel, ontvangen we in juli deze energiearmoede middelen. Met deze middelen kunnen wij onze huidige aanpak intensiveren. Dit doen wij langs de lijnen die geschetst zijn in het 'Geactualiseerde plan van aanpak energiearmoede 2022'.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*